

## ARCHEOLOGŲ SUSITIKIMAS IMMANUELIO KANTO UNIVERSITETE

### Konferencija „Archeologiniai tyrimai Kaliningrado srityje (V. S. Suvorovui atminti)“, Kaliningradas, 2012 m. spalio 12 d.

2012 m. spalio 12 d. Immanuelio Kanto Baltijos federaliniame universitete vyko tarptautinė konferencija, skirta Kaliningrado srities archeologui, Kaliningrado universiteto docentui Viktorui Sergejevičiui Suvorovui (1947–2008) atminti.

V. S. Suvorovas gimė 1947 m. kovo 12 d. Lietuvoje, Tirkšliuose, miestelyje Mažeikių rajone<sup>1</sup>. 1948 m. kartu su tėvais persikėlė gyventi į Velikyje Luki miestą Pskovo srityje, 1975 m. baigė archeologiją Ždanovo universitete Leningrade ir iškart įsidarbino Kaliningrado srities muziejuje vyresniuoju mokslo darbuotoju. 1976 m. pradėjo dirbti asistentu Kaliningrado universiteto SSRS istorijos katedroje. 1979 m. įstojo į aspirantūrą Leningrado universitete ir, vadovaujamas Glebo Lebedevo, parengė bei 1985 m. apgynė disertaciją „Pietrytinio Pabaltijo istorija VI–XIII a. (prūsų gentys Kaliningrado srities duomenimis“ („История юго-восточной Прибалтики в 6–13 вв. (племена пруссов по материалам Калининградской области“)). 1986 m. tapo Kaliningrado universiteto Visuotinės istorijos katedros docentu, nuo 1992 m. vadovavo Baltijos regiono istorijos katedrai. 2003 m. jam buvo suteiktas profesoriaus vardas.

V. S. Suvorovas Kaliningrado srityje tyrinėjo ne vieną archeologinį objektą. Žvalgė Vištyčio ežero vakarinį krantą, Šešupės ir Angrapės krantus, daug metų kartu su studentais kasinėjo įvairius archeologinius objektus (gyvenvietes ir kapinytus) šalia Gusevo (buv. Gumbinė) ir Kaliningrado. Nors išspausdinti buvo tik keli V. S. Suvorovo darbai,

svarbiausias jo nuopelnas Kaliningrado srities archeologijai – išugdyti jauni specialistai.

Į konferenciją, skirtą šiam žmogui atminti, susirinko buvę jo mokiniai, kolegos, I. Kanto universiteto studentai. Renginį atidarė ir sveikinimo žodį tarė Istorijos fakulteto dekanas *Valerijus Ivanovičius Galcovas* – trumpai apibūdino V. S. Suvorovo mokslinę veiklą, pabrėžė jo nuopelnus Kaliningrado universitete kuriant Istorijos fakultetą. V. S. Suvorovo našlė *Tatjana Jurjevna Suvorova* konferencijos dalyvius supažindino su savo buvusio vyro biografija, pateikė įdomesnių faktų apie studijas Leningrado universitete. Buvęs V. S. Suvorovo mokinys, I. Kanto universiteto Istorijos fakulteto docentas *Leonidas Aleksejevičius Jefremovas* išsamiai pristatė savo mokytojo archeologinę veiklą, pateikė trumpą informaciją apie archeologinius kasinėjimus, pranešimų, skaitytų konferencijose, temas, neilgą bibliografiją. Daug dėmesio skyrė V. S. Suvorovo disertacijai, atkreipė dėmesį į jos svarbą ir aktualumą šiais laikais. Konferencijos dalyviams pristatė svarbiausius disertacijos pasiekimus: pirmąjį išsamų Kaliningrado srities archeologinių objektų sąvadą, disertacijoje keltas hipotezes apie aisčių dalyvavimą gotų migracijoje, galindų genties materialinės kultūros sąsajas su Dunojaus regionu, pateikė netgi V. S. Suvorovo vadovaujamų studentų diplominių darbų pavadinimus.

Kaliningrado srities istorijos ir meno muziejaus vyresnysis mokslinis bendradarbis, Rusijos mokslų akademijos Archeologijos instituto mokslinis bendradarbis *Konstantinas Nikolajevičius Skvorcovas* perskaitė pranešimą apie *V. S. Suvorovo 1992 m. vykdytus Lauth / Bolšoje Isakovo kapinyno tyrimus*. Pranešime buvo pateikti duomenys apie iki šiol nepublikuotus prieš 20 metų vykdytus prūsų

<sup>1</sup> Biografijos faktai surašyti remiantis vieno iš konferencijos organizatorių, I. Kanto Baltijos federalinio universiteto Istorijos fakulteto docento Leonido Aleksandrovičiaus Jefremovo ir Tatjanos Jurjevnos Suvorovos atsiųsta informacija.

proistorės pažinimui svarbaus laidojimo objekto tyrinėjimus, kuriuos vėlesniais metais sėkmingai tęsė pranešimo autorius.

Materialinės kultūros istorijos instituto vyresniojo mokslinio bendradarbio ir Sankt Peterburgo Kultūros ir meno instituto docento *dr. Nikolajaus Anatolijevičiaus Bokovenko* pranešime buvo pateikti duomenys apie *kartu su V. Suvorovu tyrinėtą archeologinį objektą – gyvenvietę Orlovka*, datuojamą erų sandūra. Pranešime pristatyti aptikti radiniai (keramika, šlakas) ir struktūros (ūkinės duobės, neaiškios paskirties akmenų konstrukcijos).

Antrąją konferencijos dalį pradėjo Varšuvos universiteto Archeologijos instituto profesorius *Wojciechas Nowakowski* pranešimu, skirtu žymiam lenkų archeologui, to paties universiteto profesoriui *Jerzy Okulicz-Kozaryn* (1931–2012) atminti. Pranešime buvo trumpai apžvelgti pagrindiniai darbai, juose pateiktos tuo metu inovatyvios ir šiuo metu aktualios idėjos. Prof. W. Nowakowski atkreipė konferencijos dalyvių dėmesį, kad prof. J. Okulicz-Kozarynas pirmasis pradėjo publikuoti visą jam prieinamą medžiagą apie objektą (įtraukdamas visus įmanomus archyvinis duomenis), taip pat kad savo straipsniuose išskėlė naujų hipotezių, svarbesnės kurių susijusios su gyvenviečių struktūra, gyventojų demografija. Paminėta, kad iki pat mirties profesorius aktyviai dalyvavo rengiant mokslinius darbus jau su savo mokiniais.

Šios apžvalgos autorius Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Archeologijos katedros jaunesnysis mokslo darbuotojas *Linas Tamulynas* konferencijos dalyviams pristatė pranešimą *apie archeologinių tyrimų raidą Klaipėdos krašte*, tyrimus lėmusius faktorius, iš kurių pagrindiniais laikytini Karaliaučiaus mokslinių draugijų ir vietos inteligentijos pastangos pažinti regiono proistorę.

Rusijos mokslų akademijos Archeologijos instituto mokslinė bendradarbė *Olga Aleksejevna Chomiakova* perskaitė pranešimą *Moterų kostiumo komponentų raida Sembos-Notangos kultūroje I–IV a.* Jame pristatyta Sembos pusiasalio senienų santykinė chronologija nuo O. Tischlerio ir H. Kemkės darbų iki naujausių patobulinimų, kuriuos atliko pati pranešimo autorė.

Komercinės archeologijos Kaliningrado srityje atstovas, bendrovės „Mokslinis tiriamasis centras Pabaltijo archeologija“ direktorius *Ivanas Nikolajevičius Schodnovas* susirinkusiesiems pristatė *Kaliningrado srities akmens amžiaus paminklų duomenų bazę*, kuri yra vienas numatytų projekto *Baltijos jūros evoliucija ir pietryčių Baltijos regiono apgyvendinimo etapai* darbų<sup>2</sup>. Konferencijos dalyviams buvo pristatyta duomenų bazė, sukurta naudojant duomenų bazių kūrimo įrankį *Archeograf 2.6<sup>3</sup>*, pateikta informacija, kad joje yra duomenys apie 123 Kaliningrado srities akmens amžiaus (išskyrus virvelinės keramikos) objektus, duomenų bazę rengiamasi publikuoti.

Antrąją konferencijos dalį užbaigė Kaliningrado istorijos ir meno muziejaus vyresniojo mokslo darbuotojo ir Klaipėdos universiteto doktoranto *Romano Aleksandrovičiaus Širouchovo* pranešimas *apie prūsų žemėse randamus XI–XIII a. ginklus, pagamintus Rusijos teritorijoje*. Pranešime išsamiai aptarti ginklų, kurie randami aptarto laikotarpio archeologiniuose objektuose buvusios Rusijos teritorijoje ir prūsų žemėse, tipai. Keltas tokių daiktų atsiradimo priežasčių (prekyba, kariniai kontaktai) klausimas.

Paskutinę, trečiąją konferencijos dalį pradėjo Kaliningrado srities paveldosaugininkas *Jevgenijus Anatolijevičius Kalašnikovas*. Jis pristatė Karaliaučiaus senamiestyje, vadinamajame *žuvų kaimelyje rastų olandišku pypkių fragmentų kolekciją* (daugiau kaip 1 000 vnt.). Pateikęs išsamiai šios rūšies radinių tipologiją ir aptaręs meistrų ženklus, naudotus pypkėms žymėti, pranešėjas įtikinamai įrodė, kad daugumas Karaliaučiuje naudotų olandišku pypkių buvo vietos meistrų darbas.

Jau minėtos komercinės bendrovės atstovas *Dmitrij Sergejevič Fajzov* kolegoms papasakojo

<sup>2</sup> Šis projektas pristatytas ir Lietuvoje leidžiamame leidinyje „Archaeologia Baltica“ (*Druzhinina O., Skhodnov I. Investigations on the evolution of the Baltic sea and early human settlement in the eastern Baltic area (based on the materials from the Kaliningrad region) // Archaeologia Baltica 14, p. 219–225.*)

<sup>3</sup> Plačiau apie Materialinės kultūros istorijos institute sukurta programinę įrangą (projekto autorius – Stas Vasiljev) žr.: <http://www.ardb.spb.ru/ru/about.htm>

apie archeologinius tyrinėjimus Kornevo (buv. Szynten, Zinten, liet. Žintai) miestelyje. Nors kasinėjimų apimtis nebuvo didelės (apie 60 kv. m), rezultatai tikrai įdomūs, mat surasta radinių ir kultūrinių sluoksnių nuo XIII a. iki XVIII a. Reikėtų pridurti, kad šie kasinėjimai – vieni pirmųjų tiriant mažesniųjų dabartinės Kaliningrado srities miestelių kultūrinius sluoksnius.

Paskutinis archeologinės tematikos pranešimas – paveldosaugininko *Dmitrijaus Andrejevičiaus Goverdovskio* Pridoroznoje kaimelyje (Černiachovsko r.) surastų VIII–XII a. kapinyno liekanų pristatymas. Pranešime pateikta negausi, tačiau intriguojanti archeologinė medžiaga, kuriai analogų randama Žemaitijos kapinyuose (Žviliai, Bikavėnai). Nors pranešimo autorius, remdamasis Lietuvoje rastais daiktų analogais, padarė išvadą, kad vėlyvajame geležies amžiuje iki pat Įsruties (dab. Černiachovskas) gyveno skalviai, tai gali būti tik darbinė hipotezė, kurią reikia tikrinti.

Konferenciją užbaigė su archeologija nesusiję, tačiau ir dalyvavusių archeologų su dėmesiu išklaustyti *Romano Jurjevičiaus Kačanovo* pranešimas apie pirmuosius bandymus atversti prūsus į krikščioniškąjį tikėjimą (nuo IX iki XIII a.) ir *Maksimo Jevgenijevičiaus Megem* pranešimas „Lietuvos vaizdinys rusiškojoje XIX a. istoriografijoje“, kuriame pateiktas imperinės Rusijos istoriografijoje vyravęs XIX a. pradžios istorikų požiūris į senąją Lietuvą, kaip į priešišką valstybę, ir šio požiūrio kaita darbuose iki Pirmojo pasaulinio karo, aptartos tokio požiūrio priežastys, kurios, be abejo, buvo susijusios su politiniais motyvais.

Pasibaigus pranešimams, konferencijos vedėjai – Istorijos fakulteto dekanas *V. I. Galcovas* ir Užsienio istorijos ir tarptautinių santykių katedros

profesorius *Jurijus Vladimirovičius Kostiašovas* – susirinkusiuosius pakvietė padiskutuoti ne tik apie pranešimus, bet ir apie tokių konferencijų reikalingumą. *V. I. Galcovas* priminė, kad tai ne pirmoji archeologinės tematikos konferencija Kaliningrade<sup>4</sup>, paklausė nuomonės apie tokių renginių reikalingumą. Šiais klausimais pasisakė prof. *W. Nowakowski*, *N. A. Bokovenko* ir šių eilučių autorius. Visi pasisakiusieji sutarė, kad tokius renginius būtina tęsti. Prof. *W. Nowakowski* teigė, kad būtent Kaliningradas turėtų tapti tuo centru, kuriame pasidalyti savo naujausiais darbais, susijusiais su Rytų Prūsijos archeologija, galėtų visų aplinkinių kraštų archeologai. Vieningai sutarta, kad būtinai reikia publikuoti *V. S. Suvorovo* disertaciją, kuri svarbi ir kaip istoriografinis darbas, ir kaip šaltinis gretimų regionų tyrinėtojams, neturintiems galimybės betarpiškai susipažinti su Kaliningrado srities archeoliniais objektais.

I. Kanto Baltijos federaliniame universitete vykusios konferencijos metu pranešėjams užduoti klausimai, konferencijos pabaigoje pateikti pasiūlymai aiškiai parodė, kad tokie renginiai, vykstantys Kaliningrade, reikalingi tiek vietos, tiek aplinkinių kraštų archeologams, nes leidžia geriau pažinti gretimų regionų proistorę, suvokti naujausių tyrimų tendencijas bei užmegzti dalykinius ir mokslinius ryšius. Tokios konferencijos būtinos ir reikia tikėtis, kad tokie susitikimai bus dažnesni.

<sup>4</sup> Kaliningrado universitete per pastarąjį dešimtmetį buvo organizuoti net keturi moksliniai renginiai, kuriuose aptartos archeologinės problemos: trys seminarai (2003–2005), kurių medžiaga išleista 2006 m. (*В. Н. Маслов (ред.). Археологические исследования в Калининградской области. Калининград, 2006*) ir viena konferencija (2006 m.).

*Linus Tamulynas*